

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

A Vuk és a Kele megálmodója

A XIX. és a XX. századi magyar irodalomban *Jókai Mór*tól *Benedek Elek*ig, *Mikszáth Kálmán*tól *Gárdonyi Géza*ig se szeri se száma az olyan nagy mesélőknek, akiknek az írásain egész nemzedékek nőttek fel. Közöttük is különleges hely illeti meg *Fekete István*t, akinek művei az emberek és az állatok, a természet és a társadalom, a történelem világába vezetik az olvasót, mély humanizmussal áthatott világot teremtenek, valamint szépségre, jóságra, játékosságra és emberségre nevelnek. Alighanem ez az oka annak, hogy a statisztikák szerint Jókai után máig ő a legtöbbet kiadott és olvasott magyar író.

♦ EGY GAZDATISZT PÁLYAKEZDÉSE

Fekete István a Somogy megyei Göllén született 1900-ban Fekete Árpád gazdálkodással is foglalkozó tanító és Sipos Anna legidősebb gyermekeként, akik őt és három húgát mély katolikus hitben nevelték. A család sváb származású volt, István dédapja és nagyapja – mindketten építőmesterek – még a Schwartz nevet viselték. Kaposváron végezte a polgári iskolát, ahová a család is beköltözött. Katonának jelentkezett 1917 végén, a következő évben hadiértségit tett, és 1919-ig maradt a hadseregben. Néhány otthon töltött év után 1923-tól Debrecenben, a következő esztendőől Mosonmagyaróváron tanult, a gazdasági akadémián mezőgazdasági végzettséget szerzett. Magyaróvári éveiben kezdett írni, ekkor lett a Szigetközt járva a természet, az állat- és növényvilág szerelmese. Gazdatisztként egy Baranya megyei birtokon helyezkedett el, itt vette feleségül Piller Editet, egy orvos lányát, akivel egy leány és egy fiúgyermeket neveltek fel. Lányából apáca lett, aki rendje hazai feloszlása után Ausztriában élt, és ott is halt meg Bregenzben. Fia 1956-ban harcolt a Széna téren, a megtorlás elől Kanadába, majd az USA-ba emigrált, ahol végül maga is író, szerkesztő, kiadó, a *Kanadai Magyarság* című lap rendszeres szerzője lett. Fekete István Ajkán gazdatiszti állást vállalt, szép

eredményeket ért el búzanesésítésben, díjakat nyert juh-tenyésztésben végzett munkájáért. A háború alatt Pestre került, a Földművelésügyi Minisztériumban erdőgazdálkodási szakemberként dolgozott. Publikálni is ekkor kezdett, az első időben szakmai témákról és vadászélményekről közölt cikkeket, barátja és pártfogoltja lett a neves utazónak és vadásznak, Kittenberger Kálmánnak, akinek Nimród című vadászújságjában rendszeresen jelentek meg írásai.

AZ ÍRÓI SIKEREK ÉS MEGHURCOLTATÁS

Sikeres szépírói pályája is Kittenberger és az ismert színigazgató, Csathó Kálmán támogatásával indult 1936-ban. Ekkor nyert első díjat irodalmi pályázatra beadott regénye, *A koppányi aga testamentuma*, amely az olvasót a török korba repíti. A következő évektől sikerrel írt regényeket,

novellákat, színdarabot, filmforgatókönyveket, tagja lett a konzervatív írói elit szervezetének, a Kisfaludy Társaságnak, rendszeres szerzője Herczeg Ferenc lapjának, az *Új Idők*nek. Az írás, a gazdálkodás, majd a hivatali munka mellett a természet, a vadvilág szerelmeseként rendszeresen járt vadászni, olyan illusztris társaságban, mint Kittenberger és Csathó mellett Széchenyi Zsigmond vagy Wass Albert. Ekkor jelentek meg első, később önálló alkotásokká váló állattörténetei, a Csí, a Hú, a későbbi sikertörténet, az egy árva gólya históriáját feldolgozó Kele és a mára legendássá vált Vuk, az árva kis róka meséje. Ezekben az írásokban már megmutatkozott Fekete későbbi írói karaktere, ahogyan egy korai kötete alcímében is megfogalmazta: művei történetek állatokról és emberekről, ember és természeti környezete jellemformáló kapcsolatáról.

erkölcsi üzenetét és humanizmusát rókák, vidrák, baglyok életének köntösébe rejtve adhatta csak közre

Egy regénypályázat nyertese lett 1939-ben a több kiadást is megélt Zsellérek című művével. A könyv az I. világháború ideje körüli paraszti élet realiztikus ábrázolása, egy gazdalegény és egy fiatal gazdatiszt párhuzamos élettörténete. Ez a mű 1945 után sok bajt hozott Fekete István fejére az 1919-es tanácsuralom, a vörös terror hiteles ábrázolása miatt. Az író 1947-től feketelistára került, egy évtizeden keresztül egyetlen sora sem jelenhetett meg. A háború után még a minisztériumban dolgozott, de a fordulat évében állását is elvesztette, egy ízben az ÁVH emberei lefogták, véresre verték, egyik szemét kiütötték, járókelők segítségével került kórházba. A következő években alkalmi munkákból élt, még uszálykísérő és patkányirtó is volt, csak évekkel később kapott egy kis állást Kunszentmártonban, a halászmesterek iskolájában. Itt született évekkel később kiváló szakírója, a Halászat. Mélyen hívő katolikus emberként jól viselte a megpróbáltatásokat. Amikor az egyik apáca-közösséget a rendházukból kiutasították, az író a saját házában ajánlott fel helyiséget számukra, amit kápolnává alakítottak át. A Jézus Szíve-kápolna ma is ebben a házban működik. Az írói túlélésére pedig az adott némi esélyt a számára, hogy írásait, rövid novelláit Sík Sándor támogatásának köszönhetően katolikus orgánumok, a félig gettóba szorított Vigília és Új Ember közölték.

ÁLLATMESÉK, EMBERMESÉK

Ismét publikálhatott 1955-től, de mondandóját már csak gyermekkönyvekben, állattörténetekben adhatta közre, erkölcsi üzenetét és humanizmusát rókák, vidrák,

baglyok életének köntösébe rejtve. Ugyanakkor siker ellenére továbbra is megtűrt alak maradt irodalmunk perifériáján. Ekkor, elsőként jelent meg önállóan a Kele, a vidratörténet, a Lutra és két év múlva a Bogács, a hűséges puli históriája. Az irodalmi életbe való felemás visszatérésének fontos állomása volt az 1957-ben kiadott Tüskevár, az egyik legsikeresebb magyar ifjúsági regény: a városi kisfiú, Ladó Gyula Lajos, a bölcs öreg csósz és halőr, Matula bácsi és a Kis-Balaton kedves meséje. Két évvel később pedig megjelent a folytatás is, a Téli berek. Ez a két könyv 1960-ban József Attila-díjat hozott Fekete Istvánnak, aki egy évtizeddel később állami kitüntetésben is részesült. Ekkor már új lendülettel dolgozott, megírta régi barátja, Kittenberger Kálmán történetét, szakemberként pedig közreadta a Pepi-kertnek, a szarvasi arborétumnak a szakszerű, de irodalmilag is igényes leírását.

A Bogács filmváltozata 1958-ban készült el, 1967-ben pedig a Tüskevárból forgatott tévésorozat került a képernyőre. Ezzel szinte egy időben jelent meg önálló kötetben Vuknak, az árva kis rókanak a története, amelyből halála után bő évtizeddel az egyik legsikeresebb hazai animációs film készült, és amelynek panaszos sorait – „Egyedül vagyok, kicsi vagyok, éhes vagyok! Segítetek Vuknak, a kis rókanak!” – ma is milliók őrzik emlékezetükben. Ezt követte a Hú, a káprázatos bagolyregény, amely valójában egy madár történetében az őt körülvevő emberek világáról, születésről, életéről, haláláról mesélt. Zárósoraiban a II. világháború idejét idézi fel az író, és a bagoly szemével láttatja a világot: „(...) látta, hogy Európa minden folyójában megmosta már véres szárnyait a meggyalázott és megölt, de isteni valóságában s az emberek hitében és vágyában örök életű béke”.

Élete alkonyán Fekete István még kötetbe gyűjtötte vadásztörténeteit, Ballagó idő című könyvében közreadta önéletrajzi emlékezeit, ám 1970 júniusában Budapesten szívinfarktus következtében elhunyt. De ahogyan írta: „Az emberek és a tények elmúlnak, de a legenda örök.” Pesten temették el, ugyanakkor a sírját egy emberöltővel később áthelyezték szülőfalujába, Göllére, ahol emlékháza is áll. Hagyatékát sokáig özvegye gondozta, jórészt neki köszönhető, hogy művei tucatnyi nyelven, félszáz kiadásban megjelentek, itthon pedig az elmúlt ötven évben írásaiból közel hatvan kötet, közöttük a teljes életműsorozat napvilágot látott. Művei bekerülhettek végre a magyar irodalom kánonjába és a gyermekek iskolai olvasmányai közé, hiszen ahogyan írta: „Az idő múlhat, a szépség és a jóság, a szeretet és az igazság nem múlik el az évszázadokkal, nem múlik el az emberekkel (...)” ♦

10. Színházi Olimpia

Júniusi programajánló

Az áprilistól júliusig tartó 10. Színházi Olimpia hétszázötven produkcióját közel száz helyszínen láthatjuk országszerte. Az utolsó hónap is tartogat izgalmas, különleges előadásokat, ezekből válogattunk.

◆ SZÍNHÁZ: **Hamlet-parafrázis Franciaországból**

A neves francia író és rendező, *Olivier Py* az egyik legmerészebb Hamlet-parafrázist vitte színre az Avignoni Fesztiválon. Py a művet újrafordította, majd ebből saját darabszöveget formált. Hamletje az eredeti mű kulcsjeleneteire, monológjaira, illetve bizonyos szereplőire épül, miközben Shakespeare szereplői az elmúlt évszázadok nagy gondolkodóival kezdenek párbeszédbe.

Városmajori Szabadtéri Színpad, június 13., 19:00

TÁNC: **flamencoshow három helyszínen**

A Flamenco Reborn című világsikerű produkciót is jegyző *David Gutiérrez* koreográfus vezetése alatt készült *Luxuria* című vadenatúj flamencoshow meghökkentő és lenyűgöző élményt ígér. Az előadás a hagyományos és a modernebb kortárs flamenco tánc innovatív kombinációját nyújtja, ezért az utóbbi évek egyik leglátványosabb színpadi produkciójának számít.

Weöres Sándor Színház, június 22., 21:00

Kisvárdai Várszínház, június 23., 21:00

Gyulai Várszínház (Tószínpad), június 24., 20:30

ZENÉS SZÍNHÁZ: **Csárdáskirálynő Litvániából**

A Budapesti Operettszínház Csárdáskirálynő Fesztiváljának keretén belül láthatjuk majd a Kaunasi Állami Musical Színház előadását, amelyről így ír a társulat: „A Szilvia címet viselő produkcióban az volt a célunk, hogy más módon adjuk elő a csárdáskirálynő történetét, és váratlan percekkel ajándékozzuk meg a nézőket.”

Budapesti Operettszínház, június 7., 19:00

GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGI SZÍNHÁZ: **a létezés öröme az Eötvös10-ben**

„A KÁPRÁZAT-ban átadjuk magunkat a reflexiónak, a ragyogásnak és a szépségnek.” A Káprázatos labirintus installáció alapú, elnyújtott időtartamú előadás, amely elsősorban a legfiatalabb közönség számára készült: hat hónapos és három év közötti neurodiverzitással rendelkező vagy neurotipikus gyermekeknek, tizenhat hónapos korig. A közönség akkor jöhet-mehet a műsor alatt, és akkor távozhat vagy térhet vissza, amikor kedve tartja.

Eötvös10, június 9., 11:00 és 15:00, június 10. 11:00

SZÖVEG –
MARTON ÁRPÁD

KÉP –
FRANK YVETTE

DOKTOR DOROMBOS

Dr. Páli Tibor biofizikus, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, aki mintegy négy évtizede a biomembránok és membránfehérjék nemzetközileg is elismert kutatója. Egyrészt. Másfelől zenész, akit a tilinkó és a doromb hangja mentett meg a kutatói munkába való teljes bezáródástól. A főként moldvai zenét játszó Terebes és az elektroakusztikus hangzásokkal is kísérletező Gyalogfény zenekarok társalapítója, emellett tagja a szegedi Népzenei Kamaraműhelynek, a Csergő Bandának és a Keep Smiling Jazz Vocal zenekaroknak is. Énekel, valamint kobzon és dorombon játszik. Olykor hangfürdőnek nevezett meditációkat szervez, zsongító gongszóval, rafinált természetutánzó és szintetikus pszichoakusztikus hangokkal. Tekintélyes akusztikus és elektronikus hangszergyűjteménye és megannyi hangtechnikai felszerelése van, számos lemez hangmérnöke volt.

♦ – **A kérdés egyszerre szól az akadémiai kutatóhoz és a gyakorló népzeneészhez. Voltaképp mi is a zene?**

– A levegő rezgéseit fölfogja a fülünk, az agyunk pedig mindezt mindenfelére fölhasználja. Az agyunkban minden mintázatok szerint tárolódik. A mintázatokat az idegsejtek kapcsolódási hálózata jelenti. Ezek a mintázatok, amelyek az érzékszerveinkből az idegszálainkon át érkező hatások nyomán alakulnak ki az agyunkban, folyton változnak, mert változnak az idegsejtek kapcsolódási erősségei. Egy kép eleve mintázatként éri el az idegrendszerünket, hiszen a retinánkra leképezett képről pontonként mennek idegszálak az agyunkba. Amikor ellenben hangot hallunk, olyankor csupán két egyváltozós függvény éri az idegrendszerünket a dobhártyánkról. Ez a nyomásváltozás időfüggvénye. Az agyunknak ebből a két függvényből kell előállítania egy csomó mintázatot. Ezért szerintem a hallás és a zenehallgatás során az agyunk sokkal bonyolultabb műveleteket végez, mint amikor egy képet nézünk. Az agyunknak mindössze két

csatornán érkező ingereket kell ahhoz feldolgoznia, hogy például évtizedekkel később is emlékezzünk a nagyszüleink hangjára. A hangok processzálása nagyon összetett folyamat, amely stimulálja az agyat. A zene valahogy úgy alakult ki, hogy ez a stimuláció felfokozódott, hogy ne csupán a fennmaradást szolgáló információkat kísérő hangoknak legyen szerepük, hanem az érzelmeket kiváltó hangoknak is.

– **Ennek értelmében költői túlzás madárdalról beszélni? Hisz ez a fajta processzálás az állatvilágban ismeretlen.**

– Valószínűleg arra aligha van példa, hogy a hangok előállítására élvezeti célt szolgálna. Minden hangnak meghatározott funkciója van: párkeresés, vészhelyzet jelzése és effélék. Az ember ellenben a fennmaradás funkcióján túl is előidézi a hangokat. Bizonyos hangok félelmet, veszélyérzetet és hasonlókat váltanak ki belőlünk – a filmes szakma bővelkedik a példákban.

– Azt mondtad, különleges dolog, hogy az emberi agy föl tud idézni régmúlt hangi mintázatokat. A művészetnek is lényegi eleme a földézés képessége.

– Az biztos, hogy számomra például a doromb hangja megnyitja az idő tárnáit. Ha dorombozok, ugyanazt élem át, mint az első őseink. Valószínűleg azért tetszett meg, amiért később a tilinkó is: mindkettő a tiszta felhangsорт használja. Nem lehet rajtuk eljátszani akármilyen dalt, de bárhogy is játszunk rajtuk tisztán, harmonikusan szólnak. A zongora egyenletes temperálása óta – ami Bach idejében azt a célt szolgálta, hogy egy dallamot tetszőleges hangnemben el lehessen játszani, tehát erős érvek szóltak mellette – elveszett bizonyos hangközök felhangok szerinti illeszkedésének tisztasága. A legtöbb ember ezt észre sem veszi, de egy furulya vagy egy tilinkó hangjában van valami eredendő tisztaság. Tapasztalataim szerint ezt leginkább a gyerekek fogják föl, akik még nem alkalmazkodtak a temperált hangzáshoz.

– A felhangok jelensége magyarra fordítva valami olyasmi, hogy egy konkrét hang mellett matematikai függvény szerint rövidülő hullámhosszú hangok is megszólalnak. A régiek úgy fogalmaztak, a zenében valamiféle világharmónia tükröződik.

– Igen, a felhangok az alapfrekvencia egész számú többszörösei. A görögök igen elmés kísérleteket végeztek: különféle hosszúságú huzalokra köveket aggattak, így jöttek rá, hogy azok a hangok hangoznak jól együtt, amelyeknél a húr hossza, illetve a huzalokra aggatott kövek számaránya kis egész számokkal előállítható törtekkel adható meg. Együtt szóló hangok annál kellemesebb hangzást adnak, minél több felharmonikusuk van páronként azonos frekvencián. Ez akkor áll fenn, ha két hang alapfrekvenciájának arányában minél kisebbek a számok a nevezőben és számlálóban. Például az 1/1 az unison, 2/1 az oktáv, 3/2 az a tiszta kvint. A legsímább hullámforma a szinuszhullám. Az ebből képzett hangnak nincsenek

Komolyzenét, népzenét, dzsesszt, rockot játszottunk a fehérjének. Legnagyobb megdöbbenésünkre egyes zenék stimulálták, mások gátolták a fehérje működését.

felhangjai. A szinuszhang gyenge, sima hangnak tűnik. A természetben nemigen fordul elő szinuszos, tehát felhang nélküli hang. Még a leglágyabb emberi hang is felhangokkal teli, és a felhang adja a hang teltségét. Hasonló okok miatt teltebb egy oboa hangja, mint egy fuvalé. Az emberi hallórendszer döbbenetesen érzékeny a felhangokra. Ezért halljuk egyesek hangját teltnak és szépnek, másokét kellemetlennek vagy gyöngének. Nagy énekesek hangjának szépségét a felhangokban való gazdagság adja. A dorombolást azért is nevezik dorombéneknek, mivel dorombolás közben éppen úgy formáljuk a szájüre-günket, mint amikor magánhangzókat képzünk. Mivel a doromb felhangokban igen gazdag, a zene megszólalásához az alaphangot nem is kell változtatni.

– Mi a magyarázata, hogy a dorombéhoz hasonló ősi hangzások vagy a keleti hanghatások szinte kiragadják az embert az én határai közül?

– A keleti és a nyugati zene egészen más fejlődési utat járt be. Keleten nem léteznek akkordok, harmóniák: ott mindig egyetlen alaphangra és annak felhangrendszerére épülnek a hajlítások vagy épp a hangszerek kapcsolata. Az indiai zenében, például a shruti box vagy a tánpúr – indiai tambura – nevezetű hangszeren állandóan bűg egy alaphang és annak a felhangjai, és minden zenei történet ehhez viszonyul. Ehhez társul egy roppant bonyolult ritmika. Nem is nagyon lehet ezt elegyíteni a nyugati zenével, mert abban a pillanatban, hogy megjelennek az akkordok, eltűnik a felhangoknak ez a már-már delejező gazdagsága.

– A csángó zene elementáris erejét is az ősi keleti gyökök magyarázzák?

– Igen! Valószínűleg az izoláltságuknak tudható be, hogy a moldvai csángók zenéje teli van archaikus vonásokkal. A doromb, a tilinkó, a koboz és a sámándob, de egy sor ritmusmintázat vagy a dallamhordozás is mind a Keletre

utal. Hogy csak egyet említsek, a *Füdd el, jó szél* kezdetű énekük hallgatása során azonnal érezni, hogy időben visszafelé, térben Kelet felé visz bennünket. A kobozról is tudvalevő, hogy onnan hoztuk magunkkal, nem az arab világ közvetítette Európa felé, mint a többi húros hangszert. És nemcsak a zenéjük, hanem a viseletük, a szavajárásuk is mind egy ősi réteget tart életben, és megpendítenek valami rokonérzést az emberben. Ezért is képtelenség, ha elmagyarosodott románokként beszél róluk valaki. A román tengertől körülölelve hogy a csudában sajátítottak volna el olyan archaikus dolgokat, amelyek már sehol másutt nem léteznek?

– Visszakanyarodva a zene mibenlétét boncolgató fölvetésre: a jó zene, azaz a „jó rezgések” a testnek vagy a léleknek hasznosak?

– A lélekre gyakorolt hatás vitán fölül áll. A tudományt azonban ezen túlmenően az is érdekli, vajon a zene hat-e elemi szinten, például a sejtekre vagy a fehérjékre. Kísérleteket végeztünk egy bizonyos fehérjével, amely minden sejtünkben jelen van és fontos életfunkciókat lát el, protonokat juttat bizonyos sejtmembránok egyik oldaláról a másikra. Ezt a fehérjét oszcilláló elektromos térrel stimuláltuk. A vizsgálódás tárgya az volt, vajon milyen frekvenciák esetében mutat a fehérje valamiféle rezonanciát. Ekkor szólt közbe a zenész énem, ugyanis felötölt bennem, mi lenne, ha azon az elektródán, amelyen keresztül az eredeti kísérletben szinuszjelet küldtünk a fehérjeoldatba, zenét küldenék a fehérjének. Többféle zenei stílussal is próbát tettünk. Komolyzenét, népzenét, dzsesszt, rockot játszottunk a fehérjének. Legnagyobb megdöbbenésünkre egyes zenék stimulálták, mások gátolták a fehérje működését. Ezek után már csak meg kellett érteni, vajon mi az a zenében, amire a fehérje így vagy úgy reagál. Világossá vált, hogy bizonyos frekvenciák stimulálóan, más frekvenciák gátlóan hatnak a fehérjeműködésre, az adott zene hatása tehát arra vezethető vissza, mely frekvenciából van benne több. Félreértés ne essék: nem arról van szó, hogy a fehérje jobban szereti, mondjuk a dzsesszt vagy a népzenét! A zene érzelmű, a tudatunkra gyakorolt hatásához ezeknek a biofizikai kísérletekkel nem kerülhetünk közelebb. De ismeretes és bizonyított a Mozart-effektus nevű jelenség, amelynek értelmében például Mozart zeneműveinek egyes részei kimutathatóan stimulálnak bizonyos agyi tevékenységeket. Fontos megjegyezni, hogy kísérleteinkből nem következik, hogy a „normálisan”, vagyis a levegőből érkező zene ilyen hatást kiváltana fehérjéken a nyomáshullámok révén. ♦

Európa száz éve, betiltott mű és cirkuszi show

Júniusi programok a MITEM-en

Idén a 10. Színházi Olimpia keretében rendezik meg a 9. Madách Nemzetközi Színházi Találkozót, amely egyben a jubiláló nemzetközi színházi fesztivál fő programja is. A Nemzeti Színház szervezésében létrejövő programsorozat záróhónapjának műsorából válogattunk.

LEGENDÁS CIRKUSZI ELŐADÁS AZ EGÉSZ CSALÁDNAK

„... egy nap arra ébredtem, hogy olyan előadást akarok létrehozni, amely visszavezet bennünket a gyermeki álmokhoz” – írja az idén harminc éve futó SLAVA'S SNOWSHOW bevezetőjében az ötletgazda, Szlava Polunyin. Az előadás az évek során legendássá vált, lelkes rajongói a világ minden tájáról követik országról országra, hogy újra és újra megtapasztalják, milyen elmerülni az álmok és a képzelet csodás birodalmában. A látványos, nem mindennapi produkciót **öt alkalommal** is láthatjuk a **Nemzetiben június 16-a és 18-a között, délutáni és esti időpontokban is.**

◆ SZÁZ ÉV EURÓPAI TÖRTÉNELEM EGY ESTÉBEN

A Mindaz, ami történt és történhetne száz évet ölel fel Európa történelméből. Az I. világháborúval kezdődő előadás eseménytöredékek tablóját tárja elénk anélkül, hogy különbséget tenne a triviális és elvben jelentőségteljes részletek között. Heiner Goebbels világhírű német rendező egy olyan szertárba kalauzol minket, mely tele van a múlt kelleivel, a jelen terhével és a lehetséges jövő zálogaival. Az előadás arra invitál, hogy az együttműködés és a véletlenek költői keretében a XX. század alternatív történelmét képzeljük el, hogy átgondoljuk az európai identitás kialakulását, mibenlétét, lehetséges jövőjét; hogy elképzeljük múltunk, jelenünk, jövőnk változatait. Minderre **június 8-án és 9-én lesz lehetőségünk a Tüskecsarnokban.**

AZ ÖNGYILKOS, SZOVJET VAUDEVILLE

Nyikolaj Erdman a múlt század húszas-harmincas éveinek fordulóján írt darabja, amelyet már a bemutató előtt betiltottak, ma is erőteljesen hat: az előadás a mindent elnyomó politikai rezsim vitriolos kritikája és önmarcangoló töprengés a lét értelméről. **Jean Bellorini** és a **Théâtre National Populaire** társulata pergő, hangulatos kabarét, szaftos és hátborzongató politikai bohózatot tár elénk. A darab örületes humorát még hatásosabbá teszi a kórus, a zenészek játéka, a jelmezek, valamint a szöveg féktelen ritmusára lüktető zene. A sírós-nevetős „szovjet vaudeville” a MITEM egyik legbravúrosabb előadását ígéri **június 13-án a Nemzeti Színházban.** ◆

„Miénkitta” tér

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

KÉP –
ÉDER VERA

SOROZAT –
TÖRTÉNETEK A TAKARÁSBÓL

EGYÜTTLÁTÓK

Színházi háttértörténetekről szeretnék írni a színpadi valóság nézők szeme elől eltakart oldaláról, abban a reményben, hogy ez a perspektíva hozzásegíti az olvasót a shakespeare-i mondat újragondolásához, amely szerint színház az egész világ.

Egyszem, Kétszem, Háromszem Círóka Bábszínház, Kecskemét
Bemutató: 2023. február 11.

A fiatal zeneszerző otthonosan mozog a bábszínpad világában

♦ Minden évben összecsomagol egy nemzedék különféle művészeti felsőoktatási intézményekben, és elindul megkeresni a helyét a világban. Színészek, bábosok, rendezők, koreográfusok, dramaturgok, díszlet- és jelmeztervezők, zeneszerzők, akik évekig a tanulási folyamat részeként hoztak létre alkotásokat, a diplomaszerezés után ugyanezt a megélhetés boldog reménységével teszik. Nehezítést jelent számukra a XXI. századi individualista és hiperversező társadalom, amelyben nemcsak a teljesítményelvárás nyomása jelentős, hanem az egzisztenciális szorítás is.

A művészi pályán önálló eredmények vannak. Egy név mögé kerül oda az alkotás – vagy fordítva, egy alkotás

mögé a név. Talán ezért tud számomra különösen kedves lenni az a művészi gondolkodás, amely elég bátor ahhoz, hogy ettől a sztenderdtől eltérjen.

Fodor Orsolya frissen végzett bábrendezőt Kiszely Ágnes igazgató kérte fel, hogy állítson színpadra a Círóka Bábszínház számára egy klasszikus Grimm-mesét, szabad kezét adva neki a választásban. Az Egyszem, Kétszem, Háromszem című mese a családon belül megélt konfliktust állítja középpontba, felfestve egy olyan világot, ahol a páratlan számú szem birtokosai tekinthetők normálisnak – s akinek páros, egészen pontosan két szeme van, az kilóg a sorból.

Mátravölgyi Ákos díszlettervező, az előadás kecskebábjának alkotója

A szabadsághoz mindig bátorság kell. Kiszely Ágnes úgy fogalmaz: „Bizalom nélkül nem lehet színházat csinálni.” (Megjegyzem, mást sem érdemes.)

Azon, hogy mit jelent a bizalom, már a kecskeméti báb-színház emeletén gondolkodom a legényfogó levest szűr-csölve. A bábosok nyitottsága sodort bele a premierbuliba, a bizalom talaján szárba szökken Egyszem, Kétszem, Háromszem című előadást követően.

Hétköznapiak itt a tetőteret a műszak, a közösségi tér és a vezetőség irodái töltik ki. A vezető ajtaja fölött mesésen díszített tábla áll: *Cirkuszigazgató*. Hová lesz a vezetői tekintély, ha valaki ekkora bizalmat ad pályakezdő fiataloknak, és még önróniája is van?!

Az induló generáció, Fodor Orsi rendező és Oláh-Bebesi Bori dramaturg

Minden hang a helyére kerül – Frank Tamás zeneszerző és Darvas Emőke bábszínész

Az igazgatónő köszöntő szavait hallgatva, úgy gondolom, mindez inkább hozzáad egy vezető hitelességéhez.

Ezen a premieren több nemzedék női bátorsága adódik össze – színpadon innen és túl. Fodor Orsi pályakezdő női rendező premierajándékából, amit hálásan kedves esetlenséggel oszt szét, nekem is jut. Öntapadós kicsi szemek zörögnek nála egy nejlontasakban.

Kell bátorság ahhoz is, hogy valaki összecsomagolja egy bőröndbe azt a sok nemzedéknyi művészi tudást, amelyet öt év alatt elsajátított, majd kicsomagolja mind-ezt egy tetszőleges színpadon, hogy a saját nyelvén

A varázsdallam létrehozza a dinamikus mozgás terét

szóljon. Orsi fiatal alkotói csapattal együtt érkezhetett Kecskemétre. Oláh-Bebesi Bori dramaturg, Mátravölgyi Ákos díszlet- és bábtervező, Simonyi-Lengyel Mira jelmeztervező, Barna Lilla koreográfus és Frank Tamás zeneszerző segítette a munkáját. Legalábbis ezt írnám a klasszikus kőszínházi dinamika szerint – van egy rendező, akinek minden más alkotó a munkáját segíti. De Fodor Orsi esetében csapatmunkáról van szó. Így szeret gondolkodni és dolgozni, ezért érkezett azokkal együtt, akikkel már korábban megtapasztalta a közös alkotás örömeit. Frank Tamással, a szentimentális fiatal zeneszerzővel a Grimm-mese színpadra álmódása közben is átélte, hogyha háttal állnak egymásnak, akkor is képesek ugyanarra a zenei megoldásra gondolni.

Vannak varázsszavak az életben, amelyek kimondása változásokat indít el. A legegyszerűbbek a kérem, a köszönöm és a bocsánat. Frank Tamás meséhez fűzött varázsdallamai kapaszkodót adnak és változást hoznak. Az altató visszatérő motívumának a zeneszerző ismert szerzeményt választott, a német eredetű dal már egy 1651-es énekeskönyvben is fellelhető. Bennem az ismert dallamot hallva önkéntelenül megszólal az eredeti szöveg, erősítve, hogy mindaz, ami kívül van, csak körülmény. „Immár a nap leáldozott, Teremtőnk kérünk tégedet, légy kegyes és maradj velünk, őrizzed, óvjad népedet...”

A jó előadás minden korosztály szívében megrezget húrokat, a családban megélt konfliktusokra érkező csodás megoldásokat mindenki várva várja.

Orsi premierajándéka, a kicsi szem azóta is itt zörög a pénztárcám apróknak fenntartott rekeszében. Arra emlékeztet, hogy nagy dolog társakkal közösségekben ugyanazt látni valóságnak. ♦

KÉPMÁS-EST

FILM és PSZICHOLÓGIA

Várkert Bazár
Testőrpalota, Vetítőterem
Budapest,
1013 Ybl Miklós tér 2-6.

Június

14.

19:00

ELVESZÍTHETŐ DOLGOK

Létezik-e intimitás és érzelmi biztonság a Tik-Tok világában élő generációk számára? Hogyan feszegeti ma a határait egy kamasz? Miért nehéz kimutatni a szeretetet, ha mindent szabad?

Film: Az elveszíthető dolgok szeretete, 20'

Rendező: Ladányi Jancsó Jakob
A főszerepben Szőke Abigél

Szakértő: Polus Enikő,
mentálhigiénés szakember

A film csak felnőtteknek szól, a nyugalom megzavarására alkalmas részeket tartalmaz!

A Képmás-estre a belépés regisztrációhoz kötött, a belépő személyenként egy Képmás magazin.

Regisztráció: kepmas.hu/kepmas-est

TÁMOGATÓ:

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

RENDEZŐK:

Média a
Családért
Alapítvány

KÉPMÁS
MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

VÁRKERT
BAZÁR

SZÖVEG –
AYHAN GÖKHAN

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

” *Felépíteni a magunk külső és belső tájait*

Sokan vélekednek úgy, hogy az emberiség az utolsó óráit éli. A természet- és a teremtésvédelem soha nem volt még aktuálisabb, mint napjainkban. A Kemenesalján élő *Ambrus Lajos* íróval, a Tündérkert-mozgalom egyik aktív tagjával beszélgettünk többek között a hagyományról, a falusi életéről és a kertről.

- ♦ – Írásaiban kiemelt szerepet szán a múlt értékeinek, a kiveszőfélben lévő tudás megmentésének. Honnan ez a megszállottság?
– Pályám kezdete óta foglalkoztat a hagyomány. Előbb a magyar lélek tradíciója érdekelt és az, ami velünk történt az elmúlt évezredben, majd mindez fokozatosan kiegészült az európai hagyományok feltérképezésével, megismerésével. Szép lassan mélyedtem el egy-egy részterületben szépirodalmi művek, illetve esszék segítségével. A figyelmem a két világháború között élt alkotók munkáira összpontosult, a magyar esszé olyan nagymestereire, mint Márai Sándor, Németh László, Cs. Szabó László, Szabó Zoltán később Hamvas Béla. Hamvas könyvei a rendszerváltás előtti időkben nehezen beszerezhető olvasmányoknak számítottak, a hatalom nem nézte jó szemmel művei gondolatiságát. Ifjúkoromtól olvashattam Márait, apám könyvtárában az 1948-ig kiadott munkái zömmel megvoltak. Emlékszem az 1945-ös naplójára, hatalmas, megrendítő élmény volt. Ezeknek az alkotóknak a világgépe, gondolkodásmódja diákként lenyűgözött és izgatót – ők a magyarságtudományt a legjobb európai tradíciókkal vetették egybe, s ebben a hagyományban kényelmesen mozogtak oda-vissza. A hetvenes évek elején, húsz-huszonégy évesen a lelkem mélyén éreztem, hogy a megértésükhöz nem ártana utazni, világot járni, kultúrákat felfedezni és persze nyelveket beszélni. Rendkívüli módon imponált ez a tradíció, hogy egységben lássam a magyarságot és Európát, és az, hogy mindezt elhelyezzem a saját gondolkodásomban.

– Ezek a könyvek ellenállást is szültek Önben a tömegkultúrával, a bővlival, a gyorsan múlt dolgokkal szemben?

– Pontosan. A munkák alapüzenete a szellemi szabadság volt. Ez pedig sokféle értelemben értendő, a szólásszabadságtól az utazás szabadságáig. Úgy éreztem, a velük való foglalatosság egy sokkal szabadabb, emberibb légkört áraszt, mint az, amelyben élni kényszerültünk. Volt persze ebben némi diszkrét báj is, hiszen olyasmiket olvas-tam, amiket tilos volt.

– Tavaly adta ki a Kortárs Kiadó a Nagy almáskönyv című könyvét. Egy világjárvány után vagyunk, háborús, vál-ságos, zűrzavaros időkben élünk. Mi ennek a könyvnek a létjogosultsága?

– Föl kell építenünk a magunk belső és valóságos tájait, birtokba kell vennünk a környezetünket, építeni a házat, művelni a kertet. Az 1945-ben az oroszok által agyon-vert Somogyi Imre írótól származik a kertmagyarország

eszméje. Alapja, hogy megnézzük, mi volt régen, és mi nincs ma. Ez nem sztoikus elvonulást vagy kivonulást jelent, hanem épp ellenkezőleg, a táj aktivizálására ösztönöz. Ahogyan elmélyültem a témában, úgy szembesültem azzal, hogy hatalmas úr tátong a jelenlegi tudásunk és az egykori valóság között. Közel harminc éve foglalkozom a fák történetével, a kerttel, a „kishaza” jellemével és üzeneteivel. Ennek az elköteleződésnek az eredménye a nemrég megjelent könyv is. Többféle műfajt egyesít: biológia, kerttörténet, néprajz, tájtörténet vegyül benne a szépirodalommal.

– A piacokon, a boltokban járva ugyanabba a két-három almafajtába botlunk. Miért?

– Lenyűgöző, hogy a Kárpát-medencében több ezer almafajta létezett. És ez csak az alma. A végzetes beszűkülésnek, a felejtés kultúrájának egyik oka az a globális világtrend, amely minden ellenkező híreszteléssel szemben az autonómia, a személyiség elnyomásának

”

nem veszett el örökre a tudás, és ami nem veszett el, az tovább is adható

a korszaka. Az ipari mezőgazdaság sem kedvez az önelátásnak, s annak, hogy valaki egy még oly apró szegmensben is a tájfajták megtartására törekedjen. Pedig a magyar gyümölcs, a magyar kert sok válságos időben az éhhaláltól mentette meg a lakosságot. A világháborúk idején és az 1956-os forradalom és szabadságharc alatt székérszámra hordták az élelmiszert az éhező fővárosba.

– A kertjében gránátalma is terem. Nem lóg ki a többi közül ez a mediterrán gyümölcs?

– A gránátalma különleges szimbolikájú növény. Mitológiai attribútum: az újjászületés, az élet és a termékenység jelképe. A magyar népi kultúrának, a paraszti és az úri hímzéseknek egyik kedvenc középkori motívuma, sokfelé látni, így a kalotaszegi varrottasokon is. Lorántffy Zsuzsanna, I. Rákóczi György fejedelem felesége a kertjükből gránátalmát küldött a táborozó férjének. Ezek dézsás növények voltak. Lippay János a Posoni kert című munkájában is szerepel a gyümölcs. Olyan klimatikus viszonyok között élek Kemenesalján, hogy sikerült felnevelnem egy termő gránátalmabokrot. Büszke vagyok rá!

– Egy ideje Berzsenyi Dániel költő és gazda falujában rendezkedett be. A falusi élet nem jár hátrányokkal?

– Kezdjük talán ott, hogy a régi klasszikus értelemben vett magyar falu nem létezik. A parasztság, az állattartás, az önfenntartás megszűnt és eltűnt. Falun némi civilizációs hátránnyal kell számolni, például nincs pap, iskola, bolt, orvos, de van tévé és internet (nevet). És nincs székérszám, kakaskukorékolás, tehénbögés és pláne nincs méhes. Az önfenntartó gazdálkodó létezés a mezőgazdaság szocialista átalakulása óta megszűnt. Én úgy látom, hogy különösebben nincs nagy különbség a falu és a város között. Az eldugott falvak népessége csökken, elöregszik, a falu alvó település lett.

– A vidékre a városi emberek közül sokan valamiféle lenézendő helyként tekintenek. Hogyan juthattunk idáig?

– A vidék lenézésének oka történelmi okokra vezethető vissza. A paraszti létformát úgy, ahogy van, degradálták. És mára meg is szűnt az ezeréves tudás és a szakismeret. A világtendencia is az, hogy a falu, a paraszt szitokszóvá vált, noha a parasztnál nagyobb intelligenciájú ember aligha képzelhető el, hiszen mindent tudott a világról. Ő volt az, aki kapcsolatban állt a Teremtővel, a megörökölt és teremtett természettel, a közösséggel, a családjával. Az európai és a világglobalizáció ezt felborította. Világkáo szban élünk, az ember elveszítette létezésének stabilitását és szellemi alapállását.

– Ugyanakkor Budapesten egyre több fiatal vág bele a közösségi kertek művelésébe, foglalkozik ökológiával, a teremtett világ és lakói védelmével. Mit tapasztal, a Tündérkert-mozgalom is érdekli őket?

– Hogyne! Ráadásul sokan költöznek falura, megteremtve maguknak a feltételeket, gőzerővel és elszántsággal, mélyen és komolyan bízva abban, hogy amin dolgoznak, az az emberi létezés legértelmesebbike. Képletesen is előlről kezdve: a földet föl kell törni, a kertetek föl kell ásni, újra kell telepíteni a fákat, a növényeket, s nem azon gondolkodni, hogy van-e haszna. Tennivaló akad bőven. Sok ilyen tömörülés létezik, és mind nagyszerű. Ez ad igazán reményt, hiszen nem veszett el örökre a tudás, és ami nem veszett el, az tovább is adható. Hamvas így mondja, ez az „ősigazságok rendszere”.

– Ha most jönne el „a szőlő ura”, milyen állapotban találná az emberiségre bízott kertet?

– Bajban lennénk, hiszen nagyon messze kerültünk az édenkertől, de küzdenünk kell érte. A nagy életrekonstrukciók idejét éljük, nekünk pedig művelendő és megóvando kertként kell a teremtett világra gondolnunk. Én bizakodó vagyok. ♦

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
#JÓÉJTPUSZI

♦ Isten távmunkában dolgoztat. Nem azt várja el, hogy éjjel-nappal a templomban csücsüljek, és égre meresztett szemmel őt dicsérjem, bár bizonyos esetekben bizonyos embereket épp erre hív meg, az újszövetségi öregek, Anna prófétanő és Simeon addig rostokoltak a szent helyen, amíg a Messiás meg nem érkezett kicsi gyerekként, hogy testi valójában imádhassák. Nem is azt kívánja, hogy a romlott, bűnös világot elhagyjuk, no meg fuj-fuj, tekintetünket és minden gondolatunkat elfordítsuk róla, bár rejtelmes szándékai szerint erre is kiválaszt egyeseket, remeték, próféták, oszlopszentek éltek mindenkitől távol, mégis világító jelként a világ számára, Keresztelő János is addig végezte a tanítást és a bemelegítést a pusztában, míg nem megpillantotta magát Jézust. Nem is feltétlenül arra kér, hogy minduntalan hangoztassuk hitünket, és orrba veregessük vele nem kimondottan vallásos életet élő polgártársainkat, bár egyes helyzetekben a hangos és nyílt hitvallás hatásos fegyver lehet, ugyanakkor, meglehet, halálra köveznek kicsit, mint Istvánt, az őskeresztények első vértanúját,

de közben megérinthetünk szíveket. Nem feltétlenül arra vonz, hogy egyházi intézményekben szolgálva, azok mezét viselve éljünk igaz életet, szeretettel elviselve botrányokat, széthúzást, kétszínűséget, a közösségi létforma megannyi hátulütőjét, de nagy ereje és hatása lehet az efféle önátadásnak, a kicsinyek, szegények, megalázottak felé való odafordulásnak Isten zászlaja alatt. Az se biztos, hogy nevében csatába kell rohannunk, és látható ellenség ellen kell küzdenünk, még ha volt is erre példa, ám a hadviselést azért ne feledjük, mert szellemi harcban állunk láthatatlan erőkkal, melyek jól láthatóan tombolnak körülöttünk, és minden talpalatnyi földről szeretnék kiszorítani Isten közöttünk lévő országát, a szeretet uralmát. Isten távmunkáját bárhol végezhetjük, erdőben, sivatagban, tengerparton, toronyházban, óriás-műesikló-pályán, konyhában, szupermarket-pénztárban. Lényeg, hogy legyen szélessávú kapcsolat, és lépten-nyomon tartsuk a forró drótot, melyet a Teremtő bennünk való öröme tüzesít át. ♦

SZÖVEG –
MARTON ÁRPÁD

KÉP –
FRANK YVETTE

Kortytársak

Resti Kornél nem csupán nevében ápol rokonságot *Kosztolányi* pszeudonim tükörképével, a trubadúroktól *Faludyig* bárkivel, bármikor szívesen pendül egy húron. Azazhogy négyen, hisz gitárja nélkül éppúgy nem találkozni vele, mint ahogyan a cselló, a fuvola, a dobok és a tangóharmonika is megválthatatlan kísérői. Nem is szólván a szappanbuborék-fúvó készülékről. Ami a kíséretet illeti: nagyfröccsnél hígabb kísérővel sohasem él. Az irodalmat ellenben csakis töményen kortyolgatja, aki egy társaságba keveredik vele. Ami – természetesen – asztaltársaság. Ha fennkölten akarunk fogalmazni: Resti Kornél visszacsempészi a költészetet keletkezésének színhelyére: a kiskocsmákba, talponállókba és a hozzájuk hasonlatos léleküdítő, múzsajárta intézményekbe. Csoda-e, ha rövid negyedórán belül *Krúdytól Adyig* és *Rimbaud-tól József Attiláig* minden halhatatlan ott terem? A Resti Kornél a megzenésített költészet műfajának egyik leginkább szeretetreméltó kortárs apostola. Azazhogy kortytárs, ahogyan önmagát aposztrofálja.

♦ – Mi Resti Kornél kedvenc étele, itala, legkedvesebb időtöltése?

– Mivel sokat időzött Weöres Sándor társaságában, s e közben megragadta a „Rózsa, rózsa, rengeteg, lányok, lepkék, fellegek, illanó könny, permeteg” – eszmeisége, nem kérdés, hogy a rozé első számú kedvencei közé tartozik. Csakígy a Krúdy-fröccs, amely tudvalevőleg kilenc deci fehérbor és egy deci szóda elegye. Párizsban járván azonban egy ízben abszintenciát fogadott Kornélunk: egy ideig csakis abszintot ivott. De a halászlének sem tud ellenállni. Kedvenc időtöltése pedig az idő-töltés, talpas pohárba... a töredékesnek tetsző Idő egészségére!

– Nem illik leleplezni egy irodalmi alteregót, ezért inkább Resti Kornél megválthatatlan asztaltársaságaként mutatnának be titeket. Honnét sodródtatok Resti kortytársaságába?

– Apró Anna népzeneész és koboztanár Folklorisztánból érkezett közénk. A célcsoport és szalonspicli Mászkál

Lóri – noha újabban az asztalosiparban forgolódik, különös tekintettel a kocsmasztalok világára – rendszeren a kecskeméti Kodály Intézet körül rontja a levegőt. (Utóbbi név anagramma lévén könnyűszerrel visszafordítható Lázár Miklósrá.) Restihez hasonlórú irodalmi időutazóként a vízivárosi Isolabella presszóban verte föl törzstanyáját. Ott sem akárhogyan tengette az idejét: gyakorta ő szolgálta ki Cseh Tamást és Bereményi Gézőt (egy ízben még a pohár is ott maradt a levegőben!). Közben alaposan figyelt, és jó sok fontos dolgot följegyzett a kortytárs irodalom nagyjainak viselt dolgairól, különös tekintettel borivási szokásaikra. Beteljesületlen szerelmek és csapra vert (majd csappanó) jattok érlelték meg benne a nagy elhatározást: a szakszerű térgörbítés után időutazónak áll! Így talált rám, az F nélküli Frontemberre, akit Papp Máté néven anyakönyveztek, és akit kicsalogatott az irodalom-birodalom fogságából, hogy – jó asztalos létére – korlaboránst faragjon belőlem. Csapatunk negyedik tagja, Hokkepok, a csodaszakács bemutatásával pedig minek is húzzuk tovább az időt? Elég

Resti Kornél-koncert a szegedi No Milk Today-ben 2023. március 15-én

annyi hozzá, hogy a szürke hétköznapokat Szabó Bence álnéven, hangtechnikai tanulmányokkal tengeti. Ám ha leszáll az est és a jótét kocsmái homály, minden hangszert megszólaltat, amiből csak akad egy a bőröndjében: a mandolintól a szólógitáron és a cajonon át egészen a fuvaláig, sőt kavalozik is, húros hangszereit pedig újfent (ujj fent!) lábos-fedővel vagy fakanállal pengeti...

– **A megzenésített vers műfajában a talányos Resti Kornél és kortyársasága számomra az utóbbi évek leginkább rokonszenves kezdeményezése. Fiatalság és könnyedség, humor és bölcsesség, pimaszság – és hihetetlen irodalmi műveltséganyag tükröződik a legaróbb gegetekben is. S ami a legfontosabb: érezni, hogy nem egy menedzser találta ki a formulát. Hogyan idéznék föl Resti Kornél születésének pillanatát?**

– Resti egy ízben, vonaton utaztában elszenderedett. Amikor a feje már az ablaküvegen kocogott, arra ébredt, hogy egy apró békával találta magát szemközt.

A béka pedig – amint az, ugye, szokásban van – csókot akart lopni Restitől. Resti ekkor ébredt rá, hogy álmában identitást váltott. Ez mentette meg a béka csókjától. Azóta járja egyre a világot, in froganti...

– **És jár-kel kort korba öltve az irodalomban. Milyen elvek mentén válogatja meg legkedvesebb kortyársait, akikkel koncertezni indul vagy éppen lemezt készít?**

– A rockonszenves költőket kedveli a legjobban. A Beat Birodalomban tett utazásairól hozta magával lazább húrjait és fesztelenebb felhangjait, hogy ezekkel is oldja a költészetet övező fennkölt távolságtartást és merevséget, amely az irodalmi műveltség gyakori mellékhatása. A műveltségfelhalmozás leghatásosabb ellenszere, ha időnként átugrik Woodstockba, hogy találkozzék öreg cimborájával, Jimi Hendrixszel meg a többiekkel: Jim Morrisonnal, Allen Ginsberggel. De bármerre jár, nyitva tartja a szemét. Gregory Corsóval például Rómában, az Örök Városban futott össze. Itt tudta meg, hogy addig jár Corso a kútra, amíg...

– **Hogyan alakította ki Resti a megzenésítések zenei világát? Repertoárja a népzeneitől a countryig, a dzsessztől a rockig ível, ráadásul műsorán tart egy csomó verset, amelyet korábbi megzenésítésekből jól ismerünk. Semmi és senki nem béklyózza, nem feszé-lyezi? Nem ismer nyomasztó előképeket?**

– Volt idő, hogy versmegzenésítő gerillák, lófejeket a gitártokba rejtő, névvel el nem látott KeRestapák és gengszterek megpróbálták rávenni Restit, hogy identitástudatát elveszítve nyomukba szegődjön. Ő azonban makacsul ellenállt. Így sikerült egyszerre maradnia műfajokon belül és kívül. Amikor erőnek erejével abba az irányba akarták terelni, hogy vegye át a generációs stafétát, szerencsére ügyesen kisiklott a kezük közül. Sohasem vágyott például arra, hogy felelős szerkesztő legyen az irodalmi életben. Maradt, aki mindig is volt: fellelős szerkesztetlen Ultima Manus. Fontos kiemelni, hogy ebben mi vételenek vagyunk. Mi mindenkit szeretünk. Resti Kornél az, aki semmilyen csapásiránnyal nem hajlandó azonosulni, és fittyet hány a műfaji korlátokra. Emiatt bizony megesett már, hogy ellenlábasai a műfajtalankodás vádjával illették...

– **Kíváncsi volnék, milyen mentőötlete támadna, ha egy menedzser olyan szerződés aláírására kényszerítené, amelyben hatalmas arénakoncertekre kellene kötelezettséget vállalnia. Hisz a tízezres közönség és a többi körülmény netán épp Resti koncertjeinek kortytársi meghittségét veszélyeztetné...**

– Egyszer nagy ravaszul arra akarták rávenni, hogy a Kodály-módszert cserélje le a Hodály-módszerre. Szerencsére Restinek hirtelen eszébe jutott, hogy egy nagy hodályban lehetetlenség latba vetni a szolmizációs-metakommunikációs jeleket, és ez ellen egyelőre senkinek sem sikerült hathatós érvet fölhoznia.

– **Resti missziója, ha jól értem, abban áll, hogy lebontsa a falakat a költészet és a költészet közönsége között. De hol talál alkalmas hajlékot szándékai végbeviteléhez sanyarú napjainkban, amikor már restik sem igen működnek a társadalom vidámítására?**

– Elengedhetetlen a családiás közeg, ahol minden hibájával együtt fesztelenül megjelenhet. Mostanában a szögedi No Milk Todayben, a lakiteleki Pálinkaházban, valamint a kecskeméti Piaci Ételbárban vendéglátóiparkodott kor-laboránsaival. Jelenleg arra készül, hogy elszakadva a fapados színhelyektől és hangzásvilágtól, a kecskeméti planetáriumban fölfedezőútra induljon Weöres Sándor elméjében szuperszonikus soundok és psychédelikus elszállások segédletével. Addig is nomen rest omen: kapva kap az alkalmon, hogy restikben szerepelhessen. Nagy álma, hogy büfékocsiban, robogó vonaton játsszon! A legfontosabb tehát a közvetlenség légköre. Hogy a kollektív tudatfeletti átszívároghasson a közönség körébe.

– **Családi magazinról lévén szó elkerülhetetlen a kérdés: nem kor(ty)határosak-e Resti Kornél koncertjei?**

– Mivel esetében a bor vagy a fröccs ürügyén a lélek itálára, az örök ifjúság nektárjára esik a fő hangsúly, Resti Kornél számára a palackok dörzsölgetése mindenekelőtt a szellem kiszabadítását szolgálja.

– **Miképpen összegezhető Resti Kornél jövőképe?**

– Minthogy minden egyszerre vállalható és vállalhatatlan, ezért aztán sem felülmúlhatók, sem alulmúlhatatlanok nem szeretnénk lenni. Nincs nagyralátóbb tervünk, mint egy kicsit mindig fölülmúlni önmagunkat – Resti Kornél „emelytűinek” segítségével. Ezek közül is nagy-nagy előszeretettel alkalmazza az előfele emlékezés képességét. Hát, Szerb Tónival szólva: „Engedtessek meg a kaland!” ♦

SZÖVEG –
VÉSEY MIKLÓS

SOROZAT –
BIBLIAI TÖRTÉNETEK

Keresztraktár

” Ezután Jézus így szólt tanítványaihoz: „Aki követni akar, tagadja meg magát, vegye fel keresztyét és kövessen.”

(Mt 16, 24–25)

♦ A raktárunkban nagyjából változatlan a keresztek száma, annyit visznek el, amennyit behoznak. Általában fiatalok hozzák és öregek viszik. Persze vannak kivételek. A múltkor például megjelent itt egy tízéves srác, és mondta az iktatási számot. Ingattam is a fejem, hogy már ennyi idősen, de én nem tehetek semmit, ha valaki kéri, ki kell adnom. Aztán láttam a raktárban a rávésett árva szót, és megértettem. Az övét már nem cipelik a szülei. Valahogy elbírta, de elég mély árkot húzott maga mögött a földön.

Akkor sem mondhatok semmit, amikor hozzák. Elég nagyot szól az, amikor ledobják a raklapra. Van, aki büntudatosan magyarázkodik, hogy így meg úgy, az élete, és ő nem bírja tovább, nem tehet mást. Erre csak annyit szoktam mondani, hogy én nem ítélek. Lerakja, eltesszük, mehet Isten hírével. Bármikor érte jöhet, ha akar.

Na persze, mondta erre az egyik ötvenes ősz férfi, inkább égessék el, ne is lássam. Elővettem a kedvéért az öngyújtót, látja, mondtam, nem gyullad meg, ez nem tűzifa. Még arrébb rakni sem tudom, mert nem az enyém. A kereszthez ugyanis csak ketten nyúlhatnak: a tulajdonosa és a főnököm. Más meg sem tudja mozdítani. Olyan mindenki a keresztyével, mint az a szuperhős, Thor. Rángathatják a kalapácsát, de mindhiába. Az az ő személyes fegyvere.

Ezért is lepődtem meg, amikor mondta a főnököm, hogy a 4016-os iktatószámút ki kéne vinni egy kórházba. Mondtam neki, hogy tudtommal kiszállítást nem

vállalunk, és egyébként sem tudom mozdítani. Erre szó nélkül odalépett a kereszthez, felemelte és elindult vele. Nagyot néztem, mert elég vézna alak amúgy, ekkora fadarabot vinni, mint egy gerenda... Meg is sajnáltam kicsit. Mentem utána, megemeltem a végét, hátha úgy gyorsabban haladunk.

Már nem tudtam érte menni, motyogta alig hallhatóan a néni, akinek vittük. Madárteste eltűnt a kórházi takaró alatt, csak a kopasz ráncos feje jelezte, hogy ott van. Bocsássatok meg, lehelte halkán, amíg mehettem volna, túl büszke voltam, most meg, hogy mennék, már nem tudok. Nem is érdemlem meg. Magára hagytam. A gyermekemet – mondta.

Szólni akartam a főnökömnek, hogy indulhatnánk akkor visszafelé, biztos már nagy a sor. Erre látom, hogy mászik fel a néni keresztyére. Hanyatt feküdt rajta, az arca ráncos lett, és neki is kihullott a haja. Az öregasszony ezt látva halványan elmosolyodott. Aztán úgy maradt az arca. Na, gondoltam, ennek is annyi. A kereszt is eltűnt, a főnökkel együtt.

Visszasiettem dolgozni, de egész nap ez a jelenet járt a fejemben. Aztán végre rávettem magam. Elővettem a cetlit. A 4015-ös darab. Hátra mentem érte a raktárba, és a vállamra vettem. Kicsit nehezebb volt, mint amikor leraktam, de fényesebb is. Azóta is nyomja a vállam, de már nem zavar. Idővel úgyis lesz ott egy jó kis bőrkeményedés. ♦

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

Ami örök

” **Testvéreim: a boldogság örök
S e tájon mind elmúló, ami jó
S az élet, a szép, nagy processzió,**

**Mely indul örvény és sírok fölött,
Az égi táj felé tart csendesen
S egy stációja van: a végtelen.**

(részlet Juhász Gyula Béke című verséből)

♦ Mi a boldogság? Mitől lesz boldog az ember? Hogyan érhető el a boldogság? Minden kor minden embere kereste és keresi a választ ezekre a kérdésekre. A boldogság az az egyetemes érték, amelyre nemcsak mindenki vágyik és törekszik, de olyan érték is, amelyet senki nem képes nem akarni, és senki nem képes azt akarni, hogy boldogtalan legyen. Mert Isten boldogságra teremtette az embert. Egyszerű, mégis hatalmas tény. A boldog szó Jézus legelső szava az emberhez Máté evangéliumában, a hegyi beszéd elején: „Boldogok a lelki szegények (...)” (Mt 5,3), és ez a zsoltárok százötven darabot számláló hatalmas gyűjteményének első szava is: „Boldog az az ember, aki nem indul a gonoszok tanácsa nyomán.” (Zsolt 1,1–3) Nagy írók, gondolkodók, filozófusok sokat töprengtek azon, mi az emberélet célja és értelme. Jézus válasza az, hogy ez a cél nem az anyagi jólét, nem a hatalom, nem is „küzdési erőnk szerint a legnemesbékért”, sem más efféle. Ezek mind lehetnek a boldogság eszközei, de az ember célja maga a boldogság.

Tudjuk, mi mindenben keresték Jézus korában és keresik ma is az emberek a boldogságot. A legtöbben a gazdagságban, de erről Jézus azt mondja: „Ne gyűjtsetek magatoknak kincset a földön, ahol moly rágja és rozsdá marja, s ahol betörnek és ellopják a tolvajok! Ahol a kincsed, ott a szíved is.” (Mt 6,19–21) A gazdagságra sok veszély leselkedik, de ezeknél messze súlyosabb az, hogy a gazdagság az emberi lény legmélyét, a szívét követeli, így a még több és több pénz utáni hajszának soha sincs vége. Mások a gyönyörben, az élvezetekben vélik meglegelni a boldogságot: evésben, ivásban, szexben,

mértéktelen szórakozásban. Ám Jézus e szavakkal figyelmezteti a kényelmes és jó élet reményében bizakodó gazdagot: „Esztelen! Még az éjjel számonkérlek tőled lelkedet.” (Lk 12,20) Sokan az emberek elismerésétől várják a boldogságot, azt szeretnék, ha mindenki jót mondana róluk, hogy jó hírük legyen, híresek legyenek, díjakra, kitüntetésekre vágyanak, arra, hogy mindenki csodálja őket. Kétes boldogság ez. Jézus egyenesen kijelenti: „Jaj nektek, amikor jót mondókat minden ember, mert ugyanezt tették atyáik a hamis prófétaikkal!” (Lk 6,26) Tehát ne akarjatok mindenkinek tetszeni. Vannak, akik a háborítatlan békességben keresik a boldogságot, abban, hogy övéik körében tisztas nyugalomban éljenek, semmitől nem zavartatva, a maguk kis szigetén, és nem érdekli őket, hogy a körülöttük lévő világ fuldoklik a bajokban.

Azokban a válaszokban, amelyeket a Jézus korában, illetve a későbbi élt emberek adnak a boldogság kérdésre, van egy közös pont. Az emberek konkrét dologban keresik boldogságukat, legyen az a gazdagság, a gyönyör, a hírnév, a háborítatlan nyugalom vagy bármi más. Ez azt feltételezi, hogy a boldogság forrása vagy belül, az ember bensőjében van, vagy rajta kívül, a világban. Ez a tévedés az összes e világi boldogságszermény alapja. Ám a valódi boldogság forrása nem lehet belül az emberben, mert az emberi természet a bűn után nem alkalmas arra, hogy helyesen megítélhesse, mi az, ami valóban jó neki, mi ad igazi boldogságot. De ez a forrás nem lehet az emberen kívül sem, a világban, mert mindaz, amit a világ nyújthat, mulandó, ma van, holnapra eltűnik. Márpedig a valódi boldogság semmi esetre sem lehet mulandó, ahogyan a költő is látja: „A boldogság örök”, nem lehet más. Nem lehet valódi boldogság az, amelynek vége szakad.

Mit tanít a boldogságról mindezzel szemben Jézus Krisztus? Tagadja, hogy a boldogság ott van, ahol a legtöbb ember keresi, a gazdagságban, a hírnévben és a többiben. Sőt, a boldogság nem is valami konkrét, meghatározott dologban rejlik, amelyet, ha elérünk, boldogok leszünk. Ellenkezőleg. A boldogság egy folyamat, út, amelyen járva lehet elérni a boldogságot már itt, a földön, a jelen életben, majd a végleges és tökéletes boldogságot a földi élet után. Éppen ezért a boldogságra nem lehet közvetlenül törekedni, mint az élet más javaira. Törekedni az igazságra, Isten szavának hallgatására, a Biblia rendszeres olvasására és az isteni akarat iránti engedelmesre lehet. Ez a boldogság útja – tanítja Jézus. ♦

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

A RAGYOGÁS ÁRNYAI

A nagy alkotásoknak gyakran az áruk is nagy. Ilyen volt a filmtörténeti jelentőségű *Ragyogás* című film is. Sok mindennek kell történnie ahhoz, hogy egy olyan populáris műfaj, mint a horror, kitermeljen magából egy komolyabb alkotást. Szükséges például egy kérlelhetetlen ambiciózus rendező, aki tűzön-vízen át megvalósítja a vízióját. És mindig van áldozat is.

◆ RÉMÁLOMBÓL FORGATÓKÖNYV

A huszonhét éves Stephen King és felesége, Tabitha 1974 októberében a Colorado állambeli patinás Stanley Hotelben szállt meg a Sziklás-hegység egyik nemzeti parkjában. A szálloda a téli zárás előtti utolsó napját élte, és a házaspár döbbenten vette tudomásul, hogy rajtuk kívül már egyetlen vendég sincs a hotelben. A vacsoránál kettesben ültek egy óriási ebédlőteremben, miközben az összes többi asztalra már fölpakolták a székeket. Klasszikus zene visszhangzott a hangszórókból, és a pincér egyetlen menüt ajánlott nekik. Vacsora után Tabitha aludni ment, de King bejárta az elhagyatott szálló hosszút és kihalt folyosóit. Eljutott a tátongóan üres bárba, ahol egy Grady nevű pultos italt szolgált föl neki. Aznap éjjel Kingnek borzasztó rémálma volt. Azt álmodta, hogy egy elszabadult locsolócső a hároméves kisfiát üldözi a hotel félelmetes folyosóin. Iszonyodva ébredt föl, és aznap éjjel már nem is tudott elaludni. Ehelyett inkább kigondolta minden idők egyik leghíresebb horrorregényének, a *Ragyogás*nak a történetét.

Stephen King ebben az időben már jó nevű befutott író volt két bestsellerrel a háta mögött. Nem volt nehéz dolga eladni az ötletet a kiadójának, majd 1977-ben meg is jelent az új regény. Még ebben az évben lecsapott rá a világ egyik legismertebb filmrendezője, Stanley Kubrick. Bármely írónak nagy megtiszteltetés lett volna ez, hiszen Kubrick nevéhez olyan világsikerek kötődtek, mint a 2001: Űrodüsszeia és a Mechanikus narancs. Azonnal alá is írták

a szerződést, sőt King maga vállalkozott arra, hogy megírja a film forgatókönyvét a saját könyvéből.

Úgy gondolta, az általa megálmodott történet valóban a filmvászonra kívánczik. Egy alkoholproblémával küzdő tanár, Jack Torrance, aki regényének írására akar koncentrálni, elvállal egy tökéletesnek tűnő állást. A hegyek között álló Overlook Hotel gondnoki teendőit látja el, amíg a létesítmény télire bezár, és a nagy mennyiségű hó miatt hónapokra hermetikusan elszigetelődik a külvilágtól. Feleségével és kisfiával beköltözik a gigantikus és kihalt épületbe, majd megkezdik magányos életüket. Az igazgató ugyan figyelmezteti őt, hogy a Grady nevű korábbi gondnok beleőrült a bezártságba, és lemészárolta a családját, Jack azonban nem veszi komolyan ezt a figyelmeztetést. A bezártság és a szálloda sötét múltjának kísértetei persze hamar megtalálják az utat a lelkéhez. Korábbi függősége és visszafojtott agresszivitása utat törnek maguknak, és a hotel kísértetei lassan őt is abba az irányba terelgetik, mint az elődjét. Felesége, Wendy egyre rémültebben tapasztalja, hogy férje fokozatosan szörnyeteggé válik, de tehetetlen. Mindenki másnál jobban érzékeli a múlt kísérteties lenyomatait a kisfiuk, Danny, aki a „ragyogásnak” nevezett paranormális képessége miatt különösen érzékeny az ottani titokzatos jelenségekre. Az izgalmas és kísérteties események, majd a katartikus végkimenetel hatalmas sikert hozott Kingnek, és a film is sokat ígérő perspektívával kecsegtetett.

Kép: Profimedia – Red Dot

Több amerikai újságban megjelent egy hirdetés, amelyben öt-hét éves fiúkat kerestek az egyik főszerep eljátszására. A több ezer jelentkező közül végül egy Danny Lloyd nevű kislóra esett a választás, mivel nem ijedt meg a kamerától. Hosszasan és megbízhatóan tudott koncentrálni, utasításokat teljesíteni, ráadásul az angol nyelvet is éppen olyan akcentussal beszélte, amely megfelelt a szerep kívánalmainak. Danny a szüleivel a forgatás helyszínére, Angliába költözött.

KÍMÉLETLEN FORGATÁS

A forgatás hamarosan megkezdődött. Kubrick pedig nem ismert kompromisszumot, mindennek pontosan olyanak kellett lennie, ahogyan azt ő elképzelte. Azzal kezdte, hogy kihajította Stephen King forgatókönyvét, és Diane Johnsonnal megírták a saját verziójukat. Diane később megjegyezte: „A Ragyogás nem tartozik a komoly irodalom kategóriájába. (...) Éppen ezért érdekes megfigyelni, hogy hogyan lehet egy rossz könyv ennyire nagy hatású. (...) Mindenesetre így legalább nincs rossz érzése az embernek, amikor tönkreteszi. Tudhatjuk, hogy nem egy nagy művet tettünk tönkre.”

A forgatáshoz létrehozták a filmtörténelem addigi leghatalmasabb díszleteit: az Overlook Hotel grandiózus belső tereit teljes méretben felépítették. A külső helyszíneket is óriási arányokban láttatták, a mindent elborító hó megjelenítéséhez pedig Kubrick több ezer tonna sót és hungarocell-reszeléket hozatott. A stáb tagjai hosszú heteken át gázoltak ebben a keverékben, mialatt a ruházatuk szinte szétrohadt a rengeteg sótól. A misztikus téli ködöt is olyan technológiával hozták létre, amilyenről ma már szó sem lehet. Olajat égettek, és ennek a füstjét fújták a díszletek közé. A teljes stáb ezt az ártalmas gőzt lélegezte be a hosszú forgatási napok alatt.

Kubrick vadonatúj és méregdrága technológiát használt, az úgynevezett steadycamet. A híres jelene-tek – mint például az, amelyikben a kis Danny a tricikli-jén teker a végeláthatatlan folyosókon és a padló fölött néhány centiméterrel sikló kamera tökéletes simasággal követi – szintén e bonyolult szerkezettel készültek, amely az operatőr mozgulatainak egyenetlenségeit tökéletesen kiegyensúlyozta.

Kubrick nem ismert kompromisszumot,

mindennek pontosan olyannak kellett lennie, ahogyan azt ő elképzelte. Azzal kezdte, hogy kihajította Stephen King forgatókönyvét...

Kubrick gyilkos tempót diktált és nem ismert könyörületet. Soha nem fordult elő, hogy harminc-negyven próbálkozásnál kevesebből sikeresen rögzítettek volna egy jelenetet. Az eredetileg négy hónaposra tervezett forgatás több mint egy évig tartott.

Minden önzése és megalomániája ellenére a rendező figyelmesen és nagy szeretettel bánt a hatéves Dannyvel. A horrorisztikus jelenetek felvételének napjain a forgatási helyszínnek közelébe sem engedte. A kisfiúnak fogalma sem volt arról, hogy milyen filmben szerepel. A szülei mindig vele voltak, a stáb tagjai játszottak vele. Ugyanakkor a felnőtt színészek már nem jártak ilyen jól. A rendező őszinte alakításokat akart látni, ezért nem válogatott az eszközökben ahhoz, hogy a megfelelő lelki állapotba hozza őket. A megőrülő családapát alakító Jack Nicholson például heteken át csak az általa legjobban gyűlölt ételleket fogyaszthatta, így a megfelelő elkeseredett dühöt érezte a szerep tökéletes megformálásához. A legrosszabbul azonban a női főhőst, Wendyt játszó Shelley Duvall járt. Kubrick azt akarta, hogy rémülete és kiszolgáltatottsága valódi legyen. Parancsba adta a stáb minden tagjának, hogy hanyagolják el a színésznőt, ne barátkozzanak, ne társalogjalak vele. Ő maga is gyakran kritizálta, soha nem dicsérte a munkáját. Duvall később elmondta, hogy a forgatás teljesen kifordította önmagából. Egyedül lakott egy apró bérelt lakásban. Reggel kilencről éjszakáig hisztérikus pánikba kellett hajszolnia magát, és a forgatás hosszú hónapjai alatt szinte soha nem pihenhetett. A film leghíresebb és egyben legijesztőbb jelenetében a józan esztét elvesztő férj a szálloda halljának lépcsősorán felfelé követi Wendy, aki rettegve hátrál, és egy baseballütővel ügyetlenül hadonászva próbálja védeni az életét. Ezt a jelenetet Kubrick százhuszonhét-szer játszatta el a két színésszel. (Ez csak azért maradt le a Guinness-rekordról, mert azt a Ragyogás egy másik jelenete nyerte el.) A lépcsős jelenet felvétele három hétig tartott, a színésznő éjszakákon át nem aludt, a kezét véresre törte a baseballütő, haja csomókban hullt a stressztől. A végeredmény a filmtörténelem egyik kiemelkedő színészi teljesítménye lett.

SELEJT VAGY REMEKMŰ?

Amikor 1980-ban a mozikba került a film, Stephen King szinte dührohamot kapott. Nem tudta elfogadni, hogy az általa megalkotott alapgondolatokat semmibe vették. Szerinte Jack Torrance átlagember volt, akit a szálloda természetfölötti jelenségei taszítottak az őrületbe, Kubrick verziójában pedig kifejezetten a bezártság és az elszigeteltség okozta a bajt.

A rendező nem akart olyan filmet készíteni, amelyben a halál után még következhet valami. A feleség megjelenítése is felbőszítette Kinget. Szerinte a filmes verzióban Wendy egy ostoba, egyfolytában sikoltozó, elnyomott háziasszonyként jelenik meg, amit kifejezetten nőgyűlölő álláspontnak tartott. Az alkoholizmus megjelenítésével sem volt elégedett, mivel Kubrick azt csak mellékszálként kezelte. Stephen King regényében ez volt az egyik legfontosabb és teljes mértékben önletrajzi jellegű tényező. Tulajdonképpen saját magát írta bele Jack Torrance szerepébe, mivel a regény születésekor – saját elmondása szerint is – minden szert magába tömött, ami csak ártott. Az alkoholon kívül kokainnal, Xanaxszal, Valiummal, sőt cigarettacsikkokkal és szájvízzel kábította magát, ebbe kis híján bele is halt.

A kritikusok is fanyalogtak eleinte, sőt a legrosszabb filmnek és a legrosszabb rendezésnek járó Arany Málna díjra is jelölték. Shelley Duvall is elszenvedett még egy utolsó megaláztatást, amikor őt is „felterjesztették” a legrosszabb színészi alakítás címére. Ő egyébként soha többé nem nyerte vissza korábbi önmagát. Elmeállapota lassan, de biztosan romlott. A Dr. Phil című közismert beszélgetőműsor egyik 2016-os adásában elhanyagolt külsővel jelent meg, és azt ecsetelte, hogy idegenek látogatták, illetve az akkor már elhunyt Robin Williams alakváltó lényként rendszeresen beszélget vele. Stanley Kubrickról azonban azóta is szeretettel és tisztelettel beszél.

A Ragyogás megítélése később gyorsan javulni kezdett, a világ lassacskán megértette Stanley Kubrick gondolatvilágát. A film a legtöbbet vitatott, legérzleltesebben elemzett alkotássá vált a filmtörténelemben. Számos utalást véltek felfedezni, amelyeket a rendező ültetett el a mondanivalóban: szimbólumokat az amerikai indiánok lemészárlására, a holokausztra, valamint egyes lelkes elemzők szerint az amerikai imperializmus kritikája is megjelenik a képkockákon. Nemrég egy kimerítő, kétezer-kétszáz oldalas antológia is megjelent a forgatás történetéről. A Ragyogás világhírű film lett, és az alkotók közül mindenki jól járt. ♦

OLVASSA A KÉPMÁS DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérí

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KEPMAS

EZ AZ A NAP! STADION 2023

DEBRECEN - NAGYERDEI STADION

A HIT
Hillsong
UNITED

JÚNIUS 10.

"MOST AZÉRT
MEGMARAD A HIT,
A REMÉNY, A SZERETET,
E HÁROM"
1. Korintus 13,13

MATT MAHER

CARAMEL

PINTÉR BÉLA

ÚJ FORRÁS

TIBES

CRUX

OLÁH GERGŐ

DICS-SÜLI BAND

CROSSYOUNITY

PAJOR TAMÁS

EL SHADDAI

ADI KOVACI &
EMMA REPEDE

KAPUNYITÁS 14:00

PROGRAMKEZDÉS 16:00

ezazanap.hu

BROADWAY.HU

| tex.hu

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

Igaz és majdnem igaz történetek

♦ KÖNYVEK A NYOLCVANÓT ÉVES ÁGH ISTVÁN SZÜLETÉSNAPIJÁRA

Az idei tavasz egyik legfontosabb irodalmi eseménye a nyolcvanöt éves Ágh István köszöntése. A Nap Kiadó jóvoltából három szép kötet is napvilágot látott a jubileumra.

Az egyik a *Hatvan év öt tételben* című, amely az 1998-ban felvett ötrészes rádiós beszélgetés írott változata Domokos Mátyással, a kiváló ízlésű, nagyszerűen felkészült szerkesztő-kritikussal, a XX. századi magyar irodalom egyik legjobb ismerőjével.

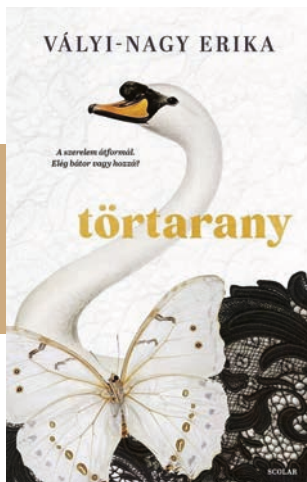
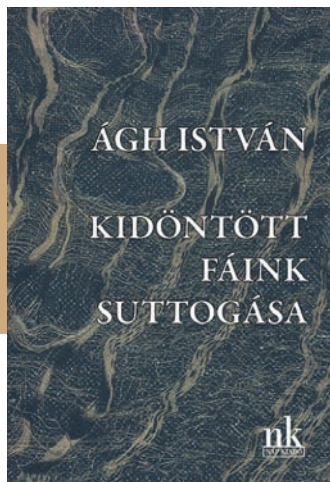
Megjelent egy hátborzongatóan szép versgyűjtemény, *Rekviem* címmel CD-melléklettel, amelyen a költő előadásában is hallunk műveket, köztük a váratlanul elhunyt feleség, *Judit* alakját és hiányát megidéző verseket. Megrendítő őszikék, helyesebben már téliekék ezek az elmúlással, a lét alapkérdéseivel szembenező, pátosz nélküli, szikár költemények. A kortárs magyar líra kiemelkedő darabjai.

És újból kézbe vehetjük **ÁGH ISTVÁN KIDÖNTÖTT FÁINK SUTTOGÁSA** című életrajzi regényét, amely persze nem egyvégtében megírt biográfia, hanem őszinte vallomásokból álló történetfüzér. Az első nagy fejezet a felmenőkről, a szűkebb családról, a szülőfaluról, Iszkázról szól. Kik voltak az ősök, akiknek emlékét az anyakönyvek még őrzik, de az utódok emlékezete már nem? Mit akartak, miért éppen a Somlóhoz közeli Iszkázon vertek tanyát? Ágh István ötvenéves, amikor nyomozásba kezd, szociográfusi igényességgel. Az írás igazán akkor vonja magához az olvasót, amikor a családtörténet személyessé válik. Nem akármilyen családról van szó, tudniillik két költő is innen indult útnak. Nagy László és tizenhárom évvel fiatalabb öccse, István. Döbbenetes, miként élték túl a háborút, de még ennél

is megrázóbb az, ami a magyar faluval történt az ötvenes évek elejétől. A beszolgáltatás, a jószágok elhurcolása, az éhezés, s nem mellesleg a kényszerű megbélyegzés, a kulákká nyilvánítás. Az ekkor már a fővárosban tanuló ifjú költő, Nagy László ebből mit sem lát, elkapja a „fényes szelek” sodrása, a szép jövő ígérete. Öccse, István szemtanúja és elszenvedője a történeteknek, a falu romba döntésének. Innen a kettejük világlátása közötti különbség. Ne higgye azt az olvasó, hogy valamiféle testvérviszályról van szó, a fiúk szeretik egymást. A befutott Nagy László, ahol tud, segít öccsének, akinek meghatározó élménye 1956. október 25-e, a Kossuth téri vérengzés, amit csodával határos módon túlél. A hatalom természetét addigra már pontosan ismerő fivér azt tanácsolja, menjen el az országból, amíg lehet. Ő marad.

Természetesen szó esik az egyetemről, az Eötvös-kollégiumról, a korai házasságról, a kalandokról, a barátságokról, a késleltetett költői indulásról. Csendben jegyezzük meg: nem lehetett könnyű az országos hírű Nagy László öccsének lenni, még Ágh István néven sem. Irigykedve olvasunk a hatvanas–hetvenes évek szellemi légköréről, amikor egy asztalhoz ült minden tehetséges, változásban reménykedő ember *Konrád Györgytől Csurka Istvánig*. Ágh nagyszerű portrékat rajzol a kor kiemelkedő művészeiről, *Pilinszky Jánostól Kondor Béláig*. Szó esik az albréletekről és az első házasságot követő szerelmi kalandokról is. Ami megigéző: Ágh minden lányban és asszonyban meglátja a jót, és mindenkinek hálás az önfeláldozásért, a gondoskodásért, az élettapasztatásért.

A sokak által felületesen népi költőnek vélt Ágh az évek során úgy vált az egyik legintellektuálisabb, legműveltebb költőnké, hogy sohasem ült fel futó divatoknak. Kitűnő esszéi is arról tanúskodnak, hogy hihetetlen érzékenységgel

fordul elődei és kortársai műveihez. Magát egyértelműen költőnek vallja, de prózaíróként is a magyar irodalom élvonalában van.

(Nap Kiadó, 2800 Ft)

LILY KING ÍRÓK ÉS SZERELMEK című regénye, amelyet *Nemes Anna* ültetett át bravúrosan magyar nyelvre, sokáig a New York Times sikerlistájának élén állt. A szerző, akárcsak Vályi-Nagy Erika, az újságírásból érkezett a szépirodalomba, így pontosan tudja, hogyan kell életben tartani az olvasói figyelmét, mikor kell csavarni a történeten, hol kellene nagy érzelmek, nagy csalódások, és mikor jöhet a happy end.

A mű hősnője, Casey éppen mély válságban van, édesanyja meghalt, ő pincérnőként keresi a kenyerét, és próbálja befejezni élete első regényét. Úgy érzi, rámosolyog a szerencse, amikor találkozik egy befutott íróval, aki nem melleleg özvegyemberként egyedül neveli két kisfiát. Casey-t imádják a fiúk, az író boldog, hogy végre van szabadideje. Csak hogy felbukkan a lány egykori ismerőse, aki nem ígér semmit, csak szerelmét ajánlja fel. A többit nyilván sejtí az olvasó.

Lily King könyvének erénye a könnyedség, a humor és az életismeret. Néhány kellemes órát szerezhet minden korosztálynak. És a mai világban ez sem kevés.

(21. Század Kiadó, 5,490 Ft)

VÁLYI-NAGY ERIKA TÖRTARANY című regénye hamar utat fog találni az olvasókhoz, hiszen mai történetet mesél el könnyed stílusban. Adva van két lánytestvér, *Rebeka* és *Amira*, akik fejezetről fejezetre párhuzamosan tudósítanak életük alakulásáról. Míg a jelenről mesélnek, fény derül a múltra is. Rebeka sosem volt különösebben szép és okos sem, így vidéki fodrásznő és férjes asszony lett belőle. Amira szépségkirálynőnek készült, amit anyja őszintén támogatott, s bár a koronát nem nyerte el, a férfiak bolondultak utána, s mivel nem vonzotta a családi élet, hódolói – többnyire dúsgazdag, nős emberek – mindennel elhalmozták. Luxuslakásban élt, híres, külföldi divatcégeknél vásárolt luxusautóval furikázott, s nem nagyon értette a hűgát, aki szerette férjét, gyerekeit, akik őt kifejezetten idegesítették. Aztán váratlanul beütött a krach: Amira szerelmes lett, s ez egyszer nem az ő tervei szerint alakultak a dolgok.

Nem löjük le a poént a történet végének elmesélésével, de talán az olvasó így is sejtí, kinek az élete értékesebb.

2013-ben jelent meg *Kötter Tamás Rablóhalak* című, a fővárosi yuppie-k aranyéletéről tudósító novelláskötete, amely egy addig ismeretlen világot tárt az olvasók elé. Azóta a kitartott széplányok sorsa nem tabutéma, és máig vonzza a közönséget. Vályi-Nagy Erika is biztos sikerre számíthat.

(Scolar Kiadó, 3999 Ft) ♦

SZÖVEG –
JEAN ORSOLYA

A cikk a Magyar Turisztikai Ügynökség
szakmai támogatásával készült.

FEDEZD FEL HAZÁNKAT VÍZRE SZÁLLVA!

Ha te is ültél kenuba, kajakba, vagy álltál már SUP-deszkára, biztosan tapasztaltad, mennyire más a világ a vízről szemlélve. Nemcsak nyugodtabb és csendesebb, de valahogy a már olyan jól ismert tájak is teljesen más arcukat mutatják. Fedezd hát fel hazánk fantasztikus tájait ebből a perspektívából!

◆ EVEZÉS A HOLT-KÖRÖS MOCSÁRI CIPRUSAI KÖZÖTT

A Szarvas-Békésszentandrás Holt-Körös, köznyelven a Kákafoki-holtág a Hármaskörös szabályozása során alakult ki, és Európa egyik leghosszabb holtága. A szarvasi Holt-Körösön csónakázva akár azt is gondolhatnánk, hogy valahol egy dél-amerikai őserdőben vagy a Mississipp mocsárvidékén járunk, ugyanis az arborétumot alapító Bolza Pál egzotikus növényekkel, többek között mocsári ciprusokkal népesítette be a holtágat. A szarvasi szakaszon kacskaringós úton haladhatunk, nyáron fürdőzők mellett. A vízi színház épületét elhagyva, a gyaloghíd alatt átevezve jutunk el a ciprusokig, amelyek között érdemes megkeresni a három nővérnek nevezett facsoportot. A holtág közepén a milleniumi emlékművet, jobb partján pedig a Bolza-kastélyt csodálhatjuk meg.

A Szarvas-Békésszentandrás közötti szakasz akár kisgyermekes családoknak is kiváló választás, nemcsak a kellemes és könnyű útvonal miatt, de azért is, mert nyáron mindkét település jól felszerelt szabadstrandján is fürödhetünk.

Tipp: Ha nagyobb túrát tennénk, szálljunk vízre Kunszentmártonnál, és onnan vegyük az irányt Szarvas felé. Szébbnél szebb nyaralók, majd érintetlen környezet mentén visz az utunk, ahol különféle gém- és kócsagfajok, kárókatonák felroppenő csapataiban gyönyörködhetünk.

ÁRTÉRI EVEZÉS A REZÉTI-HOLT-DUNÁN

A vízitúra a Rezéti-Holt-Dunán, a gemenci rengeteg érintetlen erdősegeiben azoknak ajánlott, akik a háborítatlan természet közelségét keresik. A túra első két kilométere a Nagy-Dunán lefelé, a legnagyobb része pedig a Rezéti-Holt-Dunán vezet. Érsekcsanád kikötőjéből elindulva, a Veránka-sziget partja mentén haladva mintegy két kilométer után érzük el a Rezéti-Holt-Duna kiömlésének torkolatát. Itt egy éles jobb kanyarral be is fordulunk a rezéti ág csendes vizére, amelyen kényelmesen tudunk haladni. A torkolattól négy kilométer evezést követően érkezünk a Nyárillegelő nevet viselő kikötő- és pihenőhelyre, ahol a Gemenci Állami Erdei Vasút kisvonata is megáll. Továbbbevezve egyre beljebb kerülünk a gemenci ártéri erdő sűrűjébe: a mélyebben fűzesekkel, magasabban nyárfásokkal benőtt ligeterdők kiváló rejteket kínálnak a nagyvadaknak. Gemenc világhírű az értékes és szép agancsú gímszarvasairól, gazdag őz- és vaddisznóállományáról. A madárvilág is igen gazdag, kis szerencsével szürke gémeket, rétisasokat, kerecsensólymokat és békászó sasokat is észrevehetünk.

Az ártéri erdőkkel szegélyezett Rezéti-Holt-Dunán folytatva túránkat elérünk egy szigetet, amelyet megkerülve a mellékág felső, beömlő torkolatáig jutunk. Ezután nincs más dolgunk, mint újra átszelni a Dunát, és kikötni túránk kiindulópontján, Érsekcsanádon.

Kép: Magyar Turisztikai Ügynökség

Tihanyi-félsziget

 Tipp: Ami a tizennyolc kilométer hosszú vízi útvonal különlegessége – az érintetlensége –, az egyben hátránya is lehet: a gemenci ártéri erdőség a Duna–Dráva Nemzeti Park része, védett terület, ezért a kikötési és partra szállási lehetőségek száma erősen korlátozott, érdemes enni- és innivalóval felszerelkezni.

CSALÁDI KÖNNYŰ RAFTING A RÁBÁN

A Rába hazánk egyik legvadregényesebb, legromantikussabb és legtermészetesebb állapotban megmaradt folyója. Az osztrák Alpokban ered, majd Szentgotthárd mellett éri el Magyarországot, és északkeleti irányban haladva Győrnél torkollik a Mosoni-Dunába. A kavicspadokkal, éles kanyarokkal, hirtelen felgyorsuló szakaszokkal sűrűn szabdalt folyó olykor még a tapasztalt vízitúrázókat is kihívás elé állítja. A Rába különlegessége, hogy a határ és Sárovar közé eső, felső szakaszát alig szabályozták, így megőrizte vadregényes hangulatát. A természetes környezetnek köszönhetően az élővilág a vízben és a folyót övező partok környékén is háborítatlan megmaradt, így a Rábán evezve különleges állat- és növényfajokat ismerhetünk meg.

A folyó Szentgotthárd és Csákánydoroszló között kanyargó szakasza az Őrségi Nemzeti Park területéhez tartozik. A vadregényes Felső-Rábának talán ez

a legszebb része: nem is a sodrás erőssége kölcsönöz vadvízi hangulatot ennek a folyószakasznak, hanem a víz fölé nyúló bokrok, bedőlt fák, kisebb-nagyobb hordalékszigetek, zúgók és zátonyok.

 Tipp: A húszkilométeres evezőtúra Szentgotthárdról indul és Rábagyarmatig tart, de harmincöt kilométeresre is kibővíthető, ha elevezünk Csákánydoroszlóig. Mivel a Rába vadvíznek számít, csak szakképzett túravezetővel szabad nekivágni! Ha hosszú hétvégi programot tervezünk, az evezés mellé érdemes beiktatni egy hársas-tavi fürdözést is. A tó Szentgotthárd egyik éke, amelyet a szomszédos Apátistvánfalva erdejében eredő Hársas-patak táplál, és nemcsak a horgászok, hanem a fürdőzők és a kirándulók körében is népszerű. A tóparti sétány mellett kiépült, egy kilométer hosszú Hársas-tó tanösvény a tó és környékének élővilágát mutatja be.

NÁDI SZÉL VÍZITÚRA-TANÖSVÉNY BADACSONYI PANORÁMÁVAL

Ha a Balaton eddig számodra csak a strandolásról szólt, itt az ideje a vízitúrának! A Balaton 2018-ban átadott, három kilométer hosszú, hatállomásos tanösvénye a badacsonyi öböl felfedezésére hív, akár szakvezetett túra keretében, akár önállóan, GPS-koordinátákat követve.

A Gemenci erdő

A vízitúra-tanösvény a Badacsonyi lábától, a badacsonylábdíhegyi Herczeg Ferenc Strandról indul. A kenuból páratlan kilátás nyílik a balatoni tájra: innen egészen más perspektívából láthatjuk a Badacsonyi bazaltorgonáit és Szigligetet. A tanösvény állomásait a Balaton egyik legnagyobb, körülbelül kétszázötven hektáros összefüggő nádas mentén evezve találjuk, irányt a vízben álló oszlopok mutatnak, a rajtuk lévő QR-kódokat leolvassva pedig könnyen juthatunk további információhoz.

Tipp: A mindössze 3 kilométeres, egy óra alatt kényelmesen megtehető túrához, az élővilág megfigyeléséhez a Badacsonytördemici Ökoturisztikai Látogatóközpontban bérelhetünk távcsövet. Ha pedig csak bámeszkodni szeretnénk, de evezni nem, előre egyeztetett időpontban csónakos túravezetést is kérhetünk. A túra után pedig irány a szigligeti vár, ahol nyár-estéken remek koncertélményben lehet részünk.

VÍZITÚRA A TIHANYI-FÉLSZIGET KÖRÜL

Kajakba szállva vagy SUP-deszkára állva a Tihanyi-félsziget és környéke talán még csodálatosabb, mint a szárazföldről. A túra a félsziget keleti részén, a Gödrösi strandról indul, ahol lehetőség van kajak vagy SUP bérlésére, és innen evezhetünk tovább az apátság és a tihanyi rév irányába. Ahogy a kompikötőt elhagyjuk, Sajkód felé evezve megváltozik a táj, a lakott részeket felváltja az erdő és az érintetlen természet. Érdekes ezen a szakaszon csendben szemlélődni, hallgatni a természet hangjait, a madárcsicsergést, és figyelni, hátha megpillanthatunk egy-egy szürke gémet, kócsagot, cigányrécét, kárókatont vagy dankasirályt. A felettünk emelkedő félsziget partja a kedves kis sajkodi strandhoz vezet, ahol érdemes megállni egy fürdésre, de a túra innen akár Örvényesig is meghosszabbítható.

Evezés a Szarvas-Békésszentandrás Holt-Körösön

Tipp: A Levendula Ház Látogatóközpont udvarán a Belső-tó nádasába is bekukkanthatunk. A víz felett vezető pallósor tanösvényén a nádas élővilágával ismerkedhetünk meg. A tóparti legelőn a szürkemarhák mellett izgalmas kaland megfigyelni a játszadozó ürgecsaládok életét is.

EVEZÉS A SZIGETKÖZI VADONBAN ÉDESÍZI MEDÚZÁK KÖZÖTT

Ez a 14,7 kilométeres, közepes nehézségű túra – amelyen csak szakvezetéssel vehetünk részt – a Rajka határában lévő trianoni zsiliptól indul, ahol megtudhatjuk, miként alakult ez a táj a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer építése kapcsán az 1980-as évek végére kavicsivataggá, majd miként jött létre rajta egy igazi ősvadon.

Vízre szállást követően a Homoki-ágon vezet a túra a Tilosi-tó felé. A területen lévő kavicsbányatavakat 2016-ban kötötték össze mesterséges csatornákkal, hogy az ökológiai átjárhatóságot biztosítsák. Ezek a „lépcsőfokok” jelentik a túra izalmait, mindegyiknél picit begyorsul a víz. Később egyre szélesebb ágakba, majd az Ördögszigeti-tavakba érkezünk, ami kitűnő pihenő- és fürdőhely. Továbbhaladva még jobban kinyílik a táj. Ezek a bővizű Duna-ágak felelnek a szigetközi hullámtéri mellékágrendszer vízpótlásának jelentős részéért. Bevállalás csapattal a második töltőbukón felelve a Helenai-tavakat is megcsodálhatjuk, amelyek arról híresek, hogy édesvízi medúzák is élnek bennük, amelyekkel július és augusztus melegebb napjain akár mi magunk is találkozhatunk. Innen már csak egy laza csorgás, és meg is érkezünk Dunakilitire, a Vadvíz Kempingbe, a túra végállomására. ♦

Források: www.termeszettaro.hu; www.aktivmagyarorszag.hu

Szerezz Meglepetést!

Játssz új Meglepetés
sorsjegycsaládunkkal,
és nyerj akár

75 millió
forintot!

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

Keresd a sorsjegycsaládot a lottózókban, a karitatív
sorsjegyárusoknál, a postákon és a kijelölt MOL töltőállomásokon!

www.szerencsejatek.hu

#maradjonjáték

18

2AMTÉK

CSONKA MÁRIA

A GYŐRI CAFÉ COLLIS
MENTORA, A KÁVÉHÁZBAN
MEGVÁLTOZOTT
MUNKAKÉPESSÉGŰ EMBEREK
SZOLGÁLNAK FÖL.

Cikk a 14. oldalon

